

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Qvatvor Conseqventibvs Pertexens, Quae post beatum S. Xauerij
Obitum Soc. Patres ad Dei gloriam in iisdem Prouinciis gessere

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1667

42. Prauum triu[m] PP. in Obedentia exe[m]plum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11445

nos, indiscriminatim omnes, communi omnes misericordia completi, & medicatione congrua iuuare. Postremo contractis, & necatis celebratae sunt ab nostris exequiæ: Spectat hanc item aduersus ægotos beneficentiam, præstitum pariter à nostris auxilium captiuo publico carcere detentis, quem non raro vis calamitatis vertebat in nosocomium, sed eò grauius quò ægotantium miserias, victorum arumnis adiungebat, & solitudini addebat morbos, nemine dolores iacentium leuante; visente, solanteque captiuos nemine. Hic vero nostris permisit Sylueria, quotidiani ad victum demensi sui partem, eorum donarent egestati, occasione vsus Iubilei quod Paulus I V. orbi concesserat Christiano: ex eodem quoque Sylueria octo decemue lectissimi iuuenes impetrarunt, vt quotidianum illud misericordiæ subsidium ferrent ipsimet in carcerem, sed illic præ alia calamitate multiplici, visa est famēs tolerabilior: locus bestiarum stabulo fœdior, graueolentiam exspirabat camarina quauis tetriorem; victorum multitudo ingens tota ex India, magnam partem ægrotata volutabatur iacens in cœnoso illo, & putenti fimo: ictis spectaculo tam tristi optimis adolescentibus, opus non fuit adhortatione vt aggredierentur ad leuandam acerbitatem tot miseriarum: adsunt postero die maiori numero stabulariis palis, rudiculis, & rutabulis instructi, pro se quisque certatim incrustatas solo reuellunt sordes, pauimentum detergunt, & cœno liberant, quod in corbes congestum, per mediam urbem in mare perferunt: purgato carcere ad corrogandam infelicibus ostiatim omnis generis stipem diligentiam conuertunt. Pannos nudis tegendis; ægotis lectos & pharmaca; victum omnibus, & quicquid conferretur ceruicibus ipsi luce palam carceri important: fatiget legentem prolixitas si pergam censere miros sui priuatim & publice domandi & macerandi modos, quos sua Goani Collegij focis dictabat ardens virtus vel ad leuamentum calamitatis alienæ, vel ad proprij meriti incrementum; nec iuniores tantum eam sibi arenam deposcebant, quorum est ad petendam illam ardentior animus, & opportunior conditio ad impetrandam, sed ætate, quoque scientia, graduque prouecti, ortique de primario sanguine, prodire palam in veste lacera, adiungere se mendicis deformibus & squalidis comites, cum iis stipem passim rogitare, cum iis ad fores sacrarum ædium corrogata edulia, eadem ex patina edere: conferte ad publicum lauacrum mattas omnes, culcitras, & linteamina pannosque ceteros noscomiorum, & in omnium oculis derasam eorum, deterfamque eluere saniem; flagellationes cruentas suscipere, aliaque generis eiusdem, de quibus abunde sit notasse, cum domi palam proponeretur index quo variæ demittendi sui, proculcandique figuræ, & occasiones censebantur, tam multas fuisse, vt excogitari nouæ magisque peregrinæ à feruidissimis quibusque non possent; ac fuit quidem hæc in abiectioe sui, & auxilio proximi, nostrorum Goæ tunc generosa contentio.

Sed præ hac illud eminebat, interioris victoriæ studium, & luctu opero

42.
Præuū trīū
PP. in Obe-
dientia exē-
plum.

operosioris cum animi moribus iuris sui atque arbitrij perperam tenacis, quod sicubi deest, superficialia euadit illa exterior suimet, seu publica, seu priuata compressio, & occasione qualibet pulsata, nihil solidum, sed vacua omnia respondet. Periclitabantur heroicè suorum virtutem Prouinciales Sylueira & Quadrius, magni ambo sanctimonix magistri, vt priuato sensu illos exuerent penitus & ciuratis voluntatibus propriis, haberent illos ex arbitriis Obedientix, nutibusque suspensos: & quanquam salus aliena, & martyrij cupido, quod tam procul, tam crebris terra marique periculis prentarant, ardentes iis subderet stimulos, ad longinquas, & arduas sparsasque periculis missiones, haud tamen quiscquam audebat ulterius, quam vt desiderij summam ingenuè simpliciterque proponeret: preces sane, votorum lacrimas, rationes tacitus coram Deo effunderet, cæterum ab eo venturum putaret quicquid Rectorum ex Dei gloria decernendum censerent. Hinc iudicata res exempli nimium insolentis cum anno 1565. applicuere Goam ex Lusitania Patres Alexander Villa Rhegiensis, Petrus Bonauentura, & Ioannes Baptista Ribera cum apertis Lainij Generalis Præpositi literis quibus illis fiebat potestas Iapones aut Sinas adeundi, vndeuis maiorem Deo gloriam sperarent, & conuersionem animarum: in tam erudito perfectæ Obedientix absolutoque gymnasio vt erat Collegium Goanum, vbi Volo & nolo barbarum sonabant, & significatus peregrini, valde nouum mirumque visum est inauditum id linguæ genus, & doctrinæ forma; sensim & facile magistros & discipulos tractura, cumque exerrantia à communi lege, fere ab concessa priuatis aliquibus immunitate incipiant, inde ab aliis violenter vsurpentur; & ex priuilegio paulatim in legum pernitiem desinant, committendum sibi non censuit Quadrius vt prius illis de profectioe annueret quam significasset Francisco Borgia Lainij successori, fore multum incerto infidelibus bono, & certo Societati damno si tam inusitata gratiæ facultas transfret in typum imitationis; si missiones ambitu captarentur, extorquerentur precibus, demandarentur arbitrio hanc aut illam optantis sibi que deligentis vtpote alia gloriosiore: in tam ancipiti; & pertimescenda consuetudine gentium partim fœde ac turpiter nudarum, partim barbare crudelium non posse certius aliunde securitatem viuendi castè, & fortiter moriendi expectari, quam ex Dei nutu, mittentis, dispensantisque operarios suos in loca, & tempora quæ pro sua sapientia probaret; Deum hoc nobis regnum, hos populos hæc ministeria demandantem, vnâ suæ non modo pietatis, sed prouidentix fidem si sic deceat loqui, obstringere, vt adsit, vt opituletur, vt tueatur nos tanquam homines suos, qui ab se mandata capebant solo, atque ad se solum confecta referant. Hic vero, quod iusto plus docuit exitus, quis credat? homines istos nisi magnis extra ordinem expeditionibus non contentos, non illam modo fefellisse, expectationem sui grandem, sed præter Villam, sic euanuisse, vt ne ordinarias quidem partes suas memorando aliquo opere decora-

rent, Deo forte hac in re publicis vtilitatibus consulente, vt qui primi in Indiam immunitatem inuexerant, plus de arrogantia fumo, quam pietatis feruore redolentem, primi quoque exemplum fierent, ex quo intelligerent posterius stultam esse confidentiam instrumenti, aliquid extra manum artificis auctori, à quo vel adhibeatur ad quam liberit materiam, & opus; vel prætermittatur. Quare ad magnas diuini obsequij versandas moles ij tantum apti sunt, qui se leuibus impares, & ineptos ducunt: sed ferri vtrumque poterat, quod ij tres rerum grandium gestione tantummodo excidissent, quarum fiducia Europam reliquerant, mirum quot in illis querelis exposculent litera, quæ Goa tunc ab iis qui præerant cæterisque collegis scribebantur: morarum videlicet pertæfos quæ suæ in Sinas, & Iapones profectio inuiciebatur, conatos illam archiepiscopi, & Proregis auctoritate extorquere. Hæsisse interea in collegio, velut forent externi, vixque cum aliis quam inter se egisse, quod iis vtinam fuisset perpetuum, nec perniciem reliquis, vsu domestico intulissent: fallâ enim decepti persuasione, aggrediuntur cæteros eadem fallere; iactant Societatis morem in Europa, longe esse ab Indico diuersum, illic intimæ caritatis benigna dictata nostros tanquam filios regere; hic velut mancipia, metu, & asperitate territari; quiddam præsidēs nostros tyrannicum sapere, & *in vi, ga ferrearegere*. Væh! porro illi qui pro illorum arbitrio vexatus, sensus alicuius inditium ederet, vt autem in cæteris numerosis nunquam desunt quos licet videas in domo Domini defixos, haud tamen illos propterea, in genuinas soli sui arbores asserit, quod illic sat firmas nunquam radices miserint, impulsu quouis facile refugendi; farina huiusmodi nonnullos, trium illorum oblocutiones pupugere, vt ab Generali Præposito, reditum peterent in Europam; si minus, tantum non minari viderentur, se in seculum redituros; inter hos imprimis fuere illi tres flabella seditionis excitata, & qui paulo ante deuoraturi martyria, anhelabant ad fines vltimos Orientis, in eam animi desciuere mollitiem, vt ad multam quamlibet tenuem & lenem qua solent in religionis familiis, humanitas errata corrigi, immensum sentirent, auderentque se coram sistere, profiterique impudenter nihil in se iuris qui Goæ præerant, habere ac ne pili quidem torquendi potestatem. Sic iis biennium fluxit, quo acceptis Romæ illorum querelis dedit Præpositus Generalis ad Prouincialem Quadrium beneuola monita quibus innuebat, erga homines diuersæ nationis caritatem suam aliquanto largius proderet. Sed enim sapiens & sanctus Pater (quod viro vtrumque inerat) non amoliturus ab se culpam, sed de rei summa Generalem ex veris edocturus, facti sui quam modestissime edidit rationem. [Ex Europæ rebus & moribus, perperam nimirum Indica censeri. Cuncta illic periculis obsita; bonis pronum, Deo alios lucrari; malis aut minus solida virtute, pronius seipso perdere: proin ex Europa qui summitterentur, aliquamdiu teneri ab omni opere vacuos, dumtaxat interea illorum indolem & gradum virtutis obseruari, donec tam perspicue iam noti, vt possint tuto illorum hum.

humeris non iniqua aptari pondera tunc aut omittantur aut adhibeantur, exploratisque tacite illorum dotibus & viribus missiones idoneæ & ministeria congrua iis seligantur. At hi dum huius consilij artem ignorant ex proposito celatam, prætermitti se scilicet arbitrantur, Europam suam interdum desiderant; interdum prædâ Sinensium, Iaponiorum, & Molucensium in oculis posita, quam ipsi tam procul captauerant, lora cupidè ex retinentium manibus rapiunt, ut eam aggrediantur, & inuadant. Asperitatis autem næuum nolo iisdem eluere, quibus Goani Rector Collegij Petrus Ramiresius Francisco Borgiæ Generali satisfecit.

[Centum ferè, inquit, de Societate hic degimus, pars in Collegio; pars in oppidis curæ nostræ commissis, & viget Deo laus, florerque observatio regulæ, & constitutionum, tamen ut verum fatear, animadverto hic agendi modum ab usitato Societatis more valdè alienum, ut qui videatur ad oculum potius servire, quam studere ut Deo placeat; mali huius causam scire cupienti, prima fronte occurrere præsidet, & duritiem gubernationis; scrutanti vero penitius, compertum iri non tam illos reipsa qui regunt, quam ipsos qui reguntur huius ægritudinis fontem extitisse. Credat enim mihi V. P. inter illa quæ diuino obsequio plurimum aduersantia pariunt istæ regiones vnum esse, ut qui huc veniunt, vel religiosi, vel seculi homines, nescio quo pacto, in licentiam euadant, & dissolutionem animi morumque procliues, accedit huic soli, cœlique genio, occasionum pellacia multiplex volentes licentius agere ad se trahens. Hinc nonnulla (certò alioqui administranda suauius) fuere in seueritatem despectenda; & quantum ex regionis ingenio in laxitatem disfluebant, tantùm disciplinæ studio adstringenda. Et hæc quidem proba Ramiresij mens. Cœterum negari non potest ab suauitate longius aberratum, quàm mediocritas sineret. Quamobrem fuit illa regiminis asperi acerba ratio, ab inspectore Prouinciæ Gonzalo Alvarez, moderatione temperanda; quod præter sexcentas offensiones animorum, seruilem in nostris genium alerent, solo metu minisque agi, & agere docilem. Iam tres illi quos Româ venisse diximus, tanto strepitu tumultuati sunt, easque ab Europa commendationes expressere ad amputandas profectiois moras, ut peius aliquid metuens Quadrius importunitati denique cesserit; nauigarique valla in Iaponiam; in Sinas Bonauentura, & Ribera. Verum enimvero ad hoc Deus illorum neminem legerat, quod supra quàm essent promeriti sibi arrogabant, utque breui claudatur molesta narratio, Goam omnes Inspectore Prouinciæ Gonzalo fuere reuocandi. Valla quidem ex insulis Goto, vbi tamen in Dei obsequium præstabat mira de quibus postea; duo alij ex primo Sinensium portu; Neque illis Goa errorum finis, remensi sunt in Europam iter, etsi vnus numero abfuit Bonauentura, inquietior cœteris, qui medio in cursu tempestate correptus naufragio periit. Superstitet duos fors melior excepit, aliquandiu Valla in Africa operam

ram posuit, & dum peste contactis eam præbet, in eo ministerio obiit. Ribera nostrarum per India rerum Procuracionem in Lusitania gessit: ad firmanda porro quæ intuli, sed magis ad instituendos, si quos forte continget monitione hac egere, facit epistolæ fragmentum, quam ad B. Franciscum Borgiam Generalem Goa tunc dedit Organium Gneccius (de quo nobis præclara suppetent in conuersione Iaponiorum Deo dante scribenda) Doctus sum, inquit, iam aliqua horum locorum experientia, destinandos huc non esse homines, nisi quos multa deliberatio explorarit, ob crebra quæ illos subire necesse est, grauissimæque pericula; nam si qui huc nauigant efficacia precandi non pollebunt, & iudicij bonitate, si desiderio carebunt multa patiendi potius, quam miracula edendi; magna item, & magna, inquam facilitate Obedientiæ, cum virium mediocritate, hæbunt artoniti, statim ut pedem in domum intulerint, & Europam suam suspirabunt, ut non pridem quibusdam euenit, quod illis Deus clementer ignoscat: quos autem eæ quas retuli præmunierint dotes, eo vsque illis erudiuntur, & perficiuntur discriminibus & arumnis, ut facularum instar ignitarum agendo ardeant, & vitæ prodigi cupiant in iisdem periculis, & contentione laboris continui, pro Christo, millies si possint occumbere; ac isto quidem virtutis robore scio paucos esse qui mitti huc possint; verum quamlibet paucos pro multis iure computemus, cum eorum vnus, viginti & plurium partes agat triualium operatorum. Hæc nostra Goæ domestica; nunc ad ea quæ foris illic nostri gessere pro suo in salute animorum curanda studio ac munere pergamus: & hos quidem illorum conatus operosos, ethnicorum ingenti populo & Maurorum ad Sacrum Fontem adducendo, diuina largitas benigne fortunauit, eo præsertim triennio quo Prorex piissimus Constantinus de Bragantia Indiæ præfuit, quod argumentum multitudine casuum densum, & varium, cum nisi prolixius tractari non possit, libenter omittam ut quæ in fouenda & augenda pietate Christianorum iam adulta, ab iis laudabiliter acta sunt.

43.
Conuersione
Reginæ
Mahom. ad
Christum.

In aliorum vero conuersionibus ad Christum, femina in primis eminet excellentia meritorum longe iis omnibus clarior, quæcumque salutari lauacro sacrandum caput subdidere ex quo potiti sunt India Lusitani. Natu Regina; professione Mahometana; ingenio acutissima; in Alcoranni secretis sensibus adeo erudita, ut eorum interpretem ageret, & magistrâ. Ambiebant illius nuptias duo ex potentissimis Indiæ Regibus, sed hanc Deus elusis amborum petitionibus, gloriosè sibi famulam mancipauit. Palmare fuit diuinæ prouidentiae præscriptum, ut qua putabatur penitus inaccessa, illac primos exciperet radios beatæ & æternæ lucis. Arcebat ab illa omnium ad spectus, nedum affatus & Colloquia suspiciosus parens, at vnde minus illi timuerat appulere ad illam voces, quædam, prima diuinorum notitia grauidæ qua collustratus & ardens animus, edoceri de iis amplius & vberius optauit. Instituebant nostri
Goæ